

*Владислав Белан,
молодший науковий співробітник, аспірант
лабораторії електронних навчальних ресурсів
Інституту професійно-технічної освіти НАПН України*

ДИСТАНЦІЙНЕ НАВЧАННЯ В УНІВЕРСИТЕТАХ РЕСПУБЛІКИ ПОЛЬЩА: СУТЬ І ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ

У статті охарактеризовано використання дистанційного навчання в університетах, його суть і особливості організації, за прикладом Республіки Польща. Окрім того, дається визначення поняття «дистанційне навчання» польськими дослідниками та науковцями. Охарактеризований історичний аспект використання дистанційного навчання у Республіці Польща.

***Ключові слова:** дистанційне навчання, центри дистанційного навчання, змішане навчання, університети, суть дистанційного навчання, особливість організації, Республіка Польща.*

Актуальність теми. Наприкінці ХХ – на початку ХХІ ст. в Європі розроблено й затверджено низку документів і процедур, які по-новому визначають цілі, завдання і стратегії розвитку європейської освіти в ХХІ ст., включаючи різні її ланки, зокрема педагогічну освіту ("Загальноєвропейські принципи і підходи до компетентності і кваліфікацій вчителів" (2010), «Керівні принципи професійного розвитку інструкторів у професійній освіті та навчанні» (2012), «Переосмислення освіти» (2012) та ін. Одним з пріоритетних напрямів європейської стратегії у сфері педагогічної освіти є використання технологій дистанційного навчання під час занять у навчальних закладах. Останнім часом використання дистанційного навчання під час занять набуло широкого поширення, зокрема в сусідній з Україною Республіці Польща. Згідно з розпорядженням Міністра науки та вищої освіти Республіки Польща від 25 вересня 2007 року щодо дистанційного навчання, кількість годин, які відводяться для навчальних занять, що проводяться на стаціонарній і нестаціонарній основі, не може бути більшою, ніж: 40 % – при проведенні занять у ВНЗ, за винятком практичних і лабораторних занять, 60 % – при підготовці навчальним закладом за науковим ступенем «доктор наук» (аналог українського наукового ступеня «доктор філософії») і 80 % –

при підготовці навчальним закладом за науковим ступенем «доктора хабілітованого» (аналог українського наукового ступеня «доктора наук»). До того ж, навчальний заклад, який використовує дистанційне навчання під час проведення навчальних занять, має забезпечити викладацькі кадри усією необхідною технікою, а також сприяти використанню ними методик і технік дистанційного навчання. У свою чергу, кожному студенту навчальний заклад має дати можливість особистої консультації з викладачами з тих чи інших навчальних занять безпосередньо у навчальному закладі. Як зазначено в Розпорядженні Міністра науки та вищої освіти Республіки Польща від 2 листопада 2011 року, кількість годин навчальних занять у ВНЗ, що проводяться на стаціонарній і нестаціонарній основі, була збільшена до 60 %, тобто Міністерство почало більше приділяти уваги проведенню навчальних занять саме на дистанційній основі [1].

В Україні Положення про дистанційне навчання було затверджене Наказом Міністерства освіти і науки України від 25 квітня 2013 року № 466. Але, на відміну від польського розпорядження, в Україні воно поширюється відразу на професійно-технічні, вищі і загальноосвітні навчальні заклади, не розмежовуючись окремо. До того ж чітко не визначені кількість годин, які виділяються на використання дистанційної форми навчання під час проведення навчальних занять. Хоча вказується, що норматив чисельності студентів та слухачів, які навчаються у вищих і професійно-технічних навчальних закладах за дистанційною формою, повинен становити не менше одного викладача на вісімнадцять студентів (слухачів) [2].

Проблеми та здобутки дистанційної освіти в Республіці Польща досліджувалися у роботах таких польських вчених, як: М. Анджеєвська (M. Andrzejewska), М. Махінко-Награбецька (M. Machinko-Nagrabecka), К. Служевські (K. Służewski), Г. Карваш (G. Karwasz), П. Міколайчик (P. Miłolajczyk), Т. Менчиковська (T. Męczykowska), М. Нодзиньська (M. Nodzyńska), М. Руштецька (M. Rusztecka), У.-М. Дєпчик (U.-M. Dępczyk), Х. Рокіта (K. Rokita), Я. Р. Пашко (J. R. Paško), К. Хмелєвські

(K. Chmielewski), Ф. Женьковські (F. Zeńkowski), С. Т. Мойхо (S. T. Mojcho) та ін. Їх роботи є важливим джерелом інформації для порівняльного аналізу і узагальнення з метою обґрунтування шляхів використання цінних ідей польського досвіду дистанційного навчання в Україні. [3; 4]

Метою статті є вивчення досвіду використання дистанційного навчання і визначення його суті та особливостей організації у вищих навчальних закладах Республіки Польща.

Виклад основного матеріалу дослідження. Як показує аналіз сучасних європейських досліджень, системам професійної освіти та навчання країн Європейського Союзу притаманні такі тенденції розвитку: навчання впродовж життя, визнання результатів навчання; розвиток системи забезпечення якості; модернізація систем професійної орієнтації і консультування; вдосконалення підготовки кадрів для системи професійної освіти; збільшення гнучкості систем професійної освіти і навчання за рахунок спеціальних підготовчих курсів, які забезпечують перехід із професійної освітньої траєкторії на академічну; зниження формальних вимог до переходу від професійного навчання до програм вищої освіти створення багаторівневих поліфункціональних навчальних закладів; підняття престижу професійної освіти за рахунок надання рівних можливостей в отриманні освіти у всіх сегментах системи; забезпечення наступності всіх секторів освіти; підвищення вертикальної та горизонтальної мобільності. [1]

Важливу роль серед тенденцій розвитку професійної освіти та навчання відіграє проведення навчальних курсів й уроків на дистанційній основі, тобто технологія дистанційного навчання. Згідно з визначенням, технологія дистанційного навчання — це відкрита розгалужена система дидактичних та інформаційно-комунікаційних технологій, що створена поєднанням потрібних форм, методів і засобів навчання з метою отримання найвищої якості результатів навчання та використовується для розроблення дистанційних курсів, організації навчального процесу та керування ним. [5]. Головною ідеєю технологій дистанційного навчання є створення навчального

інформаційного середовища, складовими частинами якого є викладачі та студенти (учні, слухачі), взаємодія яких відбувається за допомогою сучасних телекомунікаційних засобів. Замість класичної, безпосередньої взаємодії «учень-учитель» впроваджується непрямий контакт, який реалізовується при використанні електронних засобів (напр., Інтернет, Інтранет, Екстранет, супутникове мовлення, інтерактивне телебачення), а також доступних носіїв для запису (наприклад, диски CD I DVD).

До технологій дистанційного навчання, згідно визначення належать:

- голосові — аудіоінструменти (інтерактивні технології телефонного зв'язку, аудіоконференції, короткохвильове радіо; пасивні (односпрямовані) аудіоінструменти — записи та радіо);
- відео — слайди, фільми, відеозаписи; відеотрансляції в режимі реального часу й аудіоконференції;
- дані (електронні системи) — надсилання та отримання інформації через електронні системи (комп'ютери), зокрема:
 - навчання, що підтримується комп'ютерами — Computerassisted instruction (CAI) — використовує комп'ютер як автономну навчальну машину, щоб представити індивідуальні заняття;
 - навчання, що управляється комп'ютерами — Computermanaged instruction (CMI) — використовує комп'ютер, щоб організувати навчання та уможливити введення записів студентами. Самі навчальні матеріали не обов'язково мають бути доставлені за допомогою комп'ютера, хоча CAI часто поєднується із CMI.
- навчання, що опосередковується комп'ютерами — Computermediated education (CME) — використовує комп'ютерні програми, які полегшують надходження навчальних матеріалів, і включають в себе електронну пошту, факс, комп'ютерні конференції в реальному часі, Інтернет-програми;

- друковані матеріали — основний елемент програм дистанційного навчання, з нього розвинулися всі інші системи постачання знань. Серед них: підручники, посібники, кейси тощо [7].

Досить поширеним у країнах Європейського Союзу є виокремлення двох видів технологій дистанційного навчання – педагогічних та інформаційних. Перший вид характеризується опосередкованими технологіями активного спілкування викладача зі студентами за допомогою використання телекомунікаційного зв'язку та методу індивідуальної роботи зі структурованим навчальним матеріалом, який представлений в електронному вигляді. Другий – спирається на навчальні інформаційні технології зі створення, передачі та збереження навчальних матеріалів, організації і супроводу навчального процесу дистанційного навчання за допомогою телекомунікаційного зв'язку [8].

Як відомо, певні елементи дистанційного навчання, що пов'язані з процесом навчання-учіння, використовуються у світі вже понад 100 років, тому ця методика застосовувалася у процесі пересилання звичайною поштою різних матеріалів, підручників, книжок і фахової преси. Перша кореспондентська школа виникла в Англії ще в 1840 р., наступна – у Берліні в 1856 р., потім – у 1860 р. у США, а в 1916 р. – у Польщі.

У ХХ ст. з поширенням радіо, а невдовзі й телебачення, були запроваджені радіо – і телепрограми освітнього типу. Перше освітнє радіо розпочало свою діяльність у 20-х рр. ХХ ст. у США, а широко почало транслювати передачі в 30-х рр. минулого сторіччя в Австралії. А вже на початку 20-х рр. Польське товариство з радіомовлення велися регулярні передачі уроків з історії, літератури, спорту, знань про світ тощо. Уперше телебачення для потреб дистанційного навчання почали використовувати у 1932-37 рр. університет штату Айова (США). У Польщі телевізійне навчання відкривалося у 1960 році в Телевізійній Вшехніці (вищий навчальний заклад, де вивчається телемистецтво).

У свою чергу, поява комп'ютерів у 2-ій половині ХХ ст. викликала зростання попиту на мультимедійні освітні програми, а також на сучасні електронні засоби масової комунікації, зокрема на сучасний Інтернет, довели те, що дистанційне навчання стало переживати свій ренесанс. Масове поширення Інтернету гарантувало охоплення навчанням великої кількості студентів, без побудови спеціалізованої технічної інфраструктури, що була призначена для реалізації дидактичних цілей. На нашу думку, розміщення в Інтернеті тільки змісту навчання не гарантує успіху в освіті. Ідея освіти заключається не в наданні готових знань, але й у допомозі учневі у процесі навчання самому здобувати знання. У даному разі дистанційне навчання можливе лише за рахунок використання спеціалізованих комп'ютерних систем, таких, як: система управління навчанням – LMS (Learning Management Systems), система управління навчальним змістом – LCMS (Learning Content Management System), система управління синхронним зв'язком – LCS (Life Communication System), які дають змогу зберігати зміст навчання, а також забезпечують всебічну підтримку, впродовж усього освітнього процесу – з моменту зарахування на курс і аж до його завершення.

Технологічні зміни, що відбуваються у сфері дистанційного навчання, також вплинули на еволюцію запропонованих способів. Більш ранні методи дистанційного навчання мали асинхронний характер, тобто такий, при якому вчитель і учень (студент) не контактують один з одним у той же самий час і в тому ж місці. Наразі сучасні технології дають можливість використовувати синхронне навчання або спілкуватися в режимі реального часу, так, ніби студент і викладач сидять поруч один з одним, хоча насправді вони перебувають у зовсім різних місцях. Найпопулярнішим, досить осучасненим вирішенням синхронного навчання є використання віртуальних навчальних платформ, особливо популярний персоналізований навчальний веб-простір, який на своїй основі має давати доступ до навчальних електронних засобів, сприяючи безпосередньому спілкуванню і взаємодії між учнями (студентами) та іншими вчителями, а також сприяючи освітньому прогресу студента.

Як зазначає польський вчений Добромір Джевуляк, на даний час дистанційне навчання є найбільш технологічно просунутою формою освіти та навчання. У сьогоденному мінливому світі така форма отримання знань сприяє величезному скороченню витрат, значно пришвидшує навчальний процес, сприяє легшому доступу до навчання та швидкому контролю й оцінюванню учасників навчального процесу.

Серед переваг дистанційного навчання Добромір Джевуляк визначає:

- доступність, незалежно від часових і локальних обмежень;
- індивідуалізація навчальних темпів;
- менші витрати на навчання (без проживання, поїздок тощо);
- ефективність навчального процесу.

Серед недоліків, у свою чергу, визначає такі:

- відсутність "живого" контакту «учитель-учень»;
- відсутність достатніх технологічних об'єктів, що не відповідає потребам і очікуванням учасників навчання
- брак відповідної кваліфікації у вчителів;
- відсутність законодавства в багатьох країнах з метою забезпечення визнання дипломів, отриманих у процесі дистанційного навчання, як формального підтвердження отриманих знань [2].

Особливу роль дистанційної освіти в Республіці Польща, яка розвивається у ній у двох напрямках – у бізнес-середовищі і в сфері освіти, зокрема вищої – відіграють спеціалізовані центри (осередки) дистанційного навчання (Centrum Edukacji Niestacjonarnej) при вищих технічних навчальних закладах. Проведений аналіз сайтів цих центрів показав, що деякі з них готують учителів дистанційного навчання та інших спеціальностей для професійних і технічних навчальних закладів. Так, програми підготовки вчителів технічних предметів здійснюються такими Центрами дистанційного навчання: Сілезький університет м. Катовіце (CKNO – Centrum Kształcenia na Odległość w Uniwersytecie Śląskim w Katowicach), Центр безперервної освіти та навчання Швентокшиської Політехніки (Centrum Kształcenia Ustawicznego

przy Politechnice Świętokrzyskiej), Центр нестационарної освіти Гданської політехніки (CEN – Centrum Edukacji Niestacjonarnej Politechniki Gdańskiej), Польський віртуальний університет (PUW – Polski Uniwersytet Wirtualny), Віртуальний університет Інституту професійної освіти і навчання м. Варшава (Uniwersytet Wirtualny przy Instytucie Kształcenia Zawodowego w Warszawie), Осередок (центр) дистанційного навчання Варшавської політехніки (OKNO – Ośrodek Kształcenia na Odległość Politechniki Warszawskiej), Центр електронного навчання Гірничо-металургійної академії (Centrum e-Learningu Akademii Górniczo-Hutniczej). Саме вони впроваджують підготовку майбутніх педагогічних працівників для системи професійної технічної освіти. Їх завданнями є розроблення, актуалізація та впровадження спеціалізованих дидактичних матеріалів, що допомагають підвищити ефективність навчання загальноосвітніх дисциплін і професійних курсів, а також адміністрування та забезпечення розвитку інфраструктури навчального інформаційного середовища.

Вивчення їх досвіду актуалізується завдяки новій ініціативі Європейського Союзу щодо створення «єдиного європейського простору відкритої освіти», а також розвитку «європейського виміру відкритої освіти».

У свою чергу, діяльність найвідомішого навчального закладу, який застосовує у своїй діяльності технології дистанційного навчання – Польського віртуального університету (ПВУ) – сприяє розвитку в Польщі сучасних методів освіти й електронного навчання. Університет, головна будівля якого знаходиться у м. Лодзь, розробив і запустив свій перший он-лайн курс ще в жовтні 2002 року за двома навчальними напрямками підготовки студентів: менеджмент, маркетинг та інформаційні технології. У наступному році розпочалися заняття за ще двома напрямками: політологія та медицина, а в 2007 році розпочаті навчання магістрів, згодом і бакалаврів, за новим напрямком підготовки, а саме – педагогіка. І вже в 2011 році ПВУ почав підготовку студентів за: англійською і німецькою філологією, а також політологією.

Наразі час університет має свої цікаві пропозиції щодо навчання на бакалавраті, магістратурі, на післядипломних курсах, а також курсах через Інтернет.

До того ж Польський віртуальний університет проводить більше 30 он-лайн-курсів для студентів і десятки кваліфікаційних курсів. Крім он-лайн навчання студенти ПВУ також можуть навчатися стаціонарно та консультативно, тобто бути присутніми на безпосередніх консультаціях з учителем чи викладачем.

Програма он-лайн навчання за даним напрямом є ідентичною до програми системи нестационарного навчання, а після захисту дипломної роботи випускник університету отримує диплом про завершення навчання заочно [9].

Крім Польського відкритого університету, одним з найвідоміших і найпотужніших польських центрів дистанційного навчання є Осередок дистанційного навчання Варшавської політехніки (OKNO), який проводить дистанційне навчання з використанням моделі SPRINT, яка спирається на методику, яка використовується у Відкритому університеті Великої Британії і *FernUniversitat* у Німеччині. Ця модель спирається на припущення, що навчаючись дистанційно, студент має можливість самостійно визначити час, місце та темп навчання. Модель SPRINT використовує новітні телекомунікаційні досягнення, інформаційні технології та мультимедійні технології, які пропонують навчальні заняття проводити в трьох основних формах: мультимедійне навчання, лабораторні заняття у ВНЗ, написання дипломної роботи для представлення її результатів студентом перед "комісією наживо" під час підготовки до екзамену [10].

Варто також розглянути діяльність Центру дистанційного навчання Ягеллонського університету, який є окремим позафакультетним закладом, метою якого є сприяння розвитку академічної підтримки електронного навчання, нових форм і методів навчання в університеті і допомоги викладачам у розробці і проведенні занять в Інтернеті. До головних занять

Центру відноситься: забезпечення професійної підготовки (в тому числі, у використанні університетської платформи дистанційного навчання); проведення заходів за безпосередньої участі Інтернету, створення мультимедійного сервісу для дистанційного навчання (інформації про вільні (безкоштовні) електронні матеріали, фонди ЄС та конференції). Центр також проводить консультації для вчителів, які використовують Інтернет в навчанні і радить, як ефективніше опрацювати навчальні програми. Він є членом Товариства з академічного дистанційного навчання і Семінару практиків дистанційного навчання. Цікавою ініціативою Центру є Ягеллонський компендіум з дистанційного навчання – Інтернет-лексикон на тему різноманітних навчальних, технологічних і організаційних аспектів електронного дистанційного навчання. [11]

Загалом, дистанційне навчання в освіті Польщі розглядають крізь призму поєднання його як допоміжного засобу підвищення ефективності освіти та стимулювання самостійного навчання. Крім того, методика дистанційного навчання поєднує традиційні методи спілкування викладачів (у польському класифікаторі спеціальностей і професій від 7-го серпня 2014 року – вчителів дистанційного навчання) і студентів під час лекційних, семінарських, практичних або лабораторних занять та синхронні й асинхронні контакти з використанням сучасних інформаційно-телекомунікаційних технологій (e-learning), так зване змішане навчання (nauczanie mieszane), яке за даними нашого дослідження складає майже 41 % від усіх інших видів дистанційного навчання [5].

При розробці навчальних курсів з використанням методики змішаного навчання основна увага приділяється самостійній роботі студентів, водночас, важлива роль відводиться й колективній творчості та міні-дослідженням різного рівня, під час проведення яких передбачається значна кількість завдань для самостійного опрацювання з можливістю отримання щоденних консультацій. Особливу роль при цьому відіграє безпосереднє спілкування з викладачем (консультантом, інструктором) як в якості «каталізатора»

успішного навчання. Викладач відстежує навчальний процес, бере участь в он-лайн проектах у частині, що стосується їх організації, відповідає по e-mail та у форумах на запитання стосовно змісту курсу. Таким чином, поєднання самостійного навчання із консультативною підтримкою дає змогу студенту не залишитися сам-на-сам й успішно опанувати навчальні модулі. Використовуючи поряд із традиційними засобами навчання і нові складові навчального процесу як Web-семінари, віртуальні класи, електронна пошта, відео-конференції, електронні підручники, мультимедійні засоби навчання тощо, не тільки підвищується привабливість навчального процесу, а також його індивідуалізація та вироблення у студентів навичок до нового сучасного стилю навчання, спрямованого на подолання кордонів і культурних відмінностей. У цьому контексті використання змішаного навчання розглядається як одне з значних освітніх досягнень сучасності, зокрема й у Республіці Польща [6].

Таким чином, можна зробити **висновок**, що дистанційне навчання є провідною тенденцією у політиці та практиці професійної технічної освіти Польщі. До того ж, системи дистанційного навчання нині досягли такого рівня підготовки студентів до складання іспитів на отримання дипломів чи ступенів, який не значно перевищує рівень традиційних навчальних закладів, а також повністю відповідає встановленим державою вимогам щодо змісту, умов та вартості навчання.

Тому, у перспективі, дослідження використання дистанційного навчання у ПТО Республіки Польща є цікавим і важливим для використання у порівнянні його з нашою державою, яка нині планує стати частиною Євроспільноти і переймає передовий європейський досвід, зокрема, в освіті.

Література

1. Rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego o kształceniu na odległość z dnia 2 listopada 2011 r. Режим доступу: <http://isap.sejm.gov.pl/DetailsServlet?id=WDU20112461470>
2. Наказ № 466 від 25.04.2013 р. «Про затвердження Положення про дистанційне навчання». Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/z0703-13>

3. Kształcenie i szkolenie zawodowe w Polsce. Charakterystyka ogólna. Europejskie Centrum Rozwoju Szkolenia Zawodowego (Cedefop), 2011.
4. Dobromir Dzewulak. Kształcenie na odległość w wybranych państwach europejskich / D. Dzewulak // Analizy BAS (Biuro analiz sejmowych) – Warszawa, 2012. — №18 (85). — S. 1—11.
5. Maria Andrzejewska, Magdalena Machinko-Nagrabecka, Piotr Mikołajczyk, Monika Rusztecka (2007). Technologie informacyjne w nauczaniu przedmiotów zawodowych. Doświadczenia z warsztatów dla nauczycieli i doradców przedmiotowo-metodycznych.
6. Биков, В.Ю. Технология разработки дистанционного курса / Биков В.Ю., Кухаренко В.М., Сиротенко Н.Г., Рибалко О.В., Богачков Ю.М. // Учебные пособия: Учебные пособия - Київ, 2008.
7. Blended learning- przyszłość polskiej edukacji [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.edulider.pl/edukacja/blended-learning-przyszlosc-polskiej-edukacji>
8. Betlej Piotr. E-learning w organizacji zajęć i opinii studentów – studium przypadku / P. Betlej // E-mentor. Czasopismo Szkoły Głównej Handlowej w Warszawie, nr. 1. — Warszawa, 2009. — S. 21—25.
9. Кулага І.В. Світовий досвід організації та розвитку університетської системи дистанційного навчання / Кулага І.В., Ільницький Д.О., Стрельник С.О., Матвійчук А.В., Василькова Н.В., Турчанінова В.М., Єршова В.С., Тищенко М.П., Краснопольська Н.Л. // Інститут вищої освіти КНЕУ імені Вадима Гетьмана. – К., 2013. – 38 с.
10. Шуневич Б. І. Дистанційне навчання в системі вищої школи Європи та Північної Америки : монографія / Б. І. Шуневич. – К. : ВПЦ «Київський університет», 2005. – 365 с.
11. Офіційна сторінка Польського віртуального університету (Polski uniwersytet wirtualny). Режим доступу: <http://www.puw.pl/pl/o-puw/polski-universytet-wirtualny>
12. Офіційна сторінка Осередку дистанційного навчання Варшавської політехніки. Режим доступу: <http://www.okno.pw.edu.pl/index.php>
13. Офіційна сторінка Центру дистанційного навчання Ягеллонського університету. Режим доступу: <http://www.czn.uj.edu.pl/>

Владислав Белан,
младший научный сотрудник
лаборатории электронных учебных ресурсов
Института профессионально-технического образования НАПН Украины

ДИСТАНЦИОННОЕ ОБУЧЕНИЕ В УНИВЕРСИТЕТАХ РЕСПУБЛИКИ ПОЛЬША: СУЩНОСТЬ И ОСОБЕННОСТЬ ОРГАНИЗАЦИИ

В статье охарактеризовано использование дистанционного обучения в университетах, его сущность и особенности организации, по примеру Республики Польша. Кроме того, даются определения понятия «дистанционного обучения» различными польскими исследователями и учеными. Охарактеризованный исторический аспект использования дистанционного обучения в Республике Польша.

Ключевые слова: дистанционное обучение, центры дистанционного обучения, смешанное обучение, университеты, сущность дистанционного обучения, особенность организации, Республика Польша.

*Vladyslav Belan,
Junior researcher of the
Laboratory of electronic educational resources
of the Institute of vocational education and training of NAES of Ukraine*

**DISTANCE LEARNING IN UNIVERSITIES OF THE REPUBLIC OF POLAND:
ESSENCE AND ORGANIZATION FEATURES**

The article characterized the use of distance learning universities, its essence and organization features by example of Republic of Poland. In addition, given the definition of "distance learning" different Polish researchers and scientists. Described the historical aspect of distance learning in Poland.

Keywords: distance learning, distance education centers, blended learning, universities, the essence of distance learning, distance learning feature, Poland.